

Centrum voor Live Communication

White paper
Zelfinspectie na ongeval
maart 2024

Zelfinspectie na ongeval: wat is noodzakelijk en vooral hoe?

Ondanks alle procedures om zo veilig mogelijk te werken, kan het soms mis gaan en word je toch geconfronteerd met een bedrijfsongeval. Natuurlijk gaat de eerste zorg naar het slachtoffer, maar daarna komt er nogal wat op je af qua papierwerk. Hoe zit dat nu precies?

Wijziging proces Arbeidsinspectie

Per 1 januari 2023 heeft de Arbeidsinspectie (AI) haar werkwijze op het gebied van onderzoek bij bedrijfsongevallen veranderd. Waar ze voor 2023 bij ernstige bedrijfsongevallen enkel onderzochten of er sprake was van beboetbare feiten, willen ze nu veel meer inzetten op het leren van ongevallen om zo herhaling te voorkomen. Om dat te realiseren, willen ze de werkgever zelf het onderzoek laten doen. De AI als externe organisatie die 'regels'- of boetes – oplegt, heeft daar ten eerste niet de mankracht voor en tweede niet het inzicht in het bedrijf. Maar hoe zit het nu precies?

Ernstige bedrijfsongevallen

Bij ernstige ongevallen dien je nog steeds onmiddellijk de Arbeidsinspectie te bellen op 0800-5151 en de omgeving van het ongeval zo intact mogelijk te houden. Ernstige ongevallen zijn:

- als het slachtoffer opgenomen wordt in het ziekenhuis;
- wanneer er sprake is van blijvend letsel;
- als het slachtoffer overleden is aan de gevolgen van het ongeval.

Een poliklinische opname wordt niet tot opname in het ziekenhuis gerekend, dag opname wel. Bij deze ongevallen komt – vaak – een inspecteur van de AI ter plaatse. Bij ongevallen met dodelijke afloop, ongevallen met werknemers onder 18 jaar of als het slachtoffer familie is van de eigenaar verricht de AI het ongevalsonderzoek zelf. In andere gevallen wordt de werkgever gevraagd het onderzoek te doen, de zogenoemde zelfinspectie.

Zelfinspectie

De AI geeft geen standaard format voor de zelfinspectie, je mag zelf kiezen hoe je rapporteert. Ze geven gelukkig wel [richtlijnen en een handreiking](#). Zoals al aangegeven, wil de AI met deze nieuwe procedure meer inzetten op het lering trekken uit ongevallen. Daarom is de zelfinspectie gericht op het achterhalen van de oorzaken van het ongeval en het voorkomen van herhaling, niet op het zoeken van schuldigen. Belangrijk om dat bij het doorlopen van de inspectie in je achterhoofd te houden.

We hebben de belangrijkste stappen en richtlijnen op een rijtje gezet voor je.

De AI deelt de zelfinspectie op in vier delen:

1. Informatie verzamelen
2. Informatie analyseren
3. Passende maatregelen formuleren
4. Verbeterplan maken

[Hier](#) vind je een korte doorloop van deze vier stappen. Per stap worden er korte vragen gesteld met toelichting. Achter sommige stappen, zoals 'heb je met alle betrokkenen gesproken' zit aardig wat werk, dus de aangegeven tijd bij de stappen is niet de tijd die nodig hebt om het hele onderzoek te doen. Het lijkt hier alsof je er met een uurtje doorheen bent, maar dat is zeker niet het geval.

[SDU](#) biedt in hun HSE catalogus ook bladen aan met meer informatie over ongevalsonderzoek (AI-43), preventie van zware ongevallen (AI-25) en leren van ongevallen (AI-71), maar hier moet je een abonnement voor hebben.

Stap 1 Informatie verzamelen

Hierbij gaat het naast de plaats van het ongeval vooral ook om de toedracht en aanloop. Stel je zelf de vraag: wat heeft er geleid tot het ongeval? Daarin spelen menselijke factoren (bijvoorbeeld niet geconcentreerd door slechte nachtrust) een rol, maar ook werkinstructies en procedures. Hierbij kan en moet je teruggrijpen op je RI&E, waarin je werkinstructies en procedures geborgd hebt. De RI&E dien je ook mee te leveren bij je rapportage.

Belangrijkste punten in deze fase:

- In kaart brengen van de plaats van het ongeval (foto's).
- Interviews met alle ooggetuigen en betrokkenen – in [de handreiking](#), bijlage B geeft de AI een overzicht van vragen die je kan stellen.
- Procedures en werkinstructies die bij het werk horen in kaart brengen (o.a. RI&E, maar ook bijvoorbeeld werkinstructies voor nieuwe medewerkers)
- Aanloop naar het ongeval helder krijgen.

In de interviews met betrokkenen kan veel tijd gaan zitten, beetje afhankelijk van hoeveel mensen er aanwezig waren. En het houden van interviews is niet iets wat je op dagelijkse basis doet, dus hoe pak je dat aan? Online zijn veel tips te vinden, maar die zijn met name gericht op interviews voor het schrijven van artikelen. Toch zijn een heel aantal tips, [zoals deze](#) (paragraaf 2), zeker te gebruiken!

Op pagina 6 van de handreiking vind je een overzicht op welke vragen je antwoord moet krijgen in deze fase. Belangrijk om de tijd te nemen om alle informatie helder te krijgen, zodat je een goede analyse kunt maken in stap 2.

Stap 2 Informatie analyseren

De volgende stap is het analyseren van alle informatie die je verzameld hebt. Je gaat op zoek naar **directe en basisoorzaken**. Directe oorzaken geven aan wat er en waar het mis ging. Basis (achterliggende) oorzaken geven aan hoe en waarom het mis kon gaan.

Analysemethode kiezen

Om de gegevens te analyseren is er een heel scala aan mogelijkheden. Welke methode er het beste bij jou past, kan je als volgt afwegen:

- *Hoeveel tijd, geld en moeite is er nodig voor deze methode?*
- *Is de methode nauwkeurig genoeg, maar niet te gedetailleerd voor de risico's in het bedrijf?*
- *Hoeveel kennis is er nodig voor deze methode?*

In de handreiking van de AI gebruiken ze een vrij simpele tijdlijn-methode. Deze kost geen (financiële) investering en je volgt het advies van de controlerende organisatie. BDM Advies gaat [hier](#) iets dieper in op diverse analyse methodes en hoe ze werken.

[SDU](#) gaat op diverse informatiebladen (AI-43 (ongevalsonderzoek), AI-45 (risicobeheersing) en AI-61 (Risico-Inventarisatie en -Evaluatie) ook dieper in op mogelijke analysemethodes die je in fase kunt gebruiken.

Tip: je kunt voor dit gedeelte van het proces een ARBO-deskundige inschakelen. Dit vergt een investering, maar dan heb je wel een gedegen analyse en advies die aan de wensen van de Arbeidsinspectie zullen voldoen.

Analyse zelf

Nog even kort in op de analysefase zelf. Je gaat hierin op zoek naar directe en basis (achterliggende) oorzaken. De directe oorzaken zijn vaak relatief makkelijk af te leiden uit de informatie die je hebt.

Om de directe oorzaken te definiëren, deel je alle stappen die geleid hebben naar het ongeluk in één van de volgende categorieën:

- **Gebeurtenis:** Een actie, het ontbreken van actie (omissie, iemand is dus vergeten iets te doen wat wel had moeten gebeuren) of andere gebeurtenis.
- **Ongevalsebeurtenis:** De gebeurtenis van het ongeval, bijvoorbeeld het omvallen van de ladder, een hand in de machine, het uitglijden op de vloer, etc.
- **Voorval:** Een gebeurtenis die zowel significant voor het ongeval als onjuist was. Onjuist betekent hier niet volgens procedure/werkproces.
- **Bijdragende factor:** Een factor die kan hebben bijgedragen aan het plaatsvinden van een voorval, zoals onvoldoende verlichting, onjuist gereedschap, verkeerde planning, missende werkafspraken, communicatie, etc.

De **voorvallen en bijdragende factoren** vormen samen de directe oorzaken van de ongevalsgebeurtenis.

Basisoorzaken zijn achterliggende oorzaken die niet meteen duidelijk zijn, maar waarvoor je dieper zal moeten graven, bijvoorbeeld door bij alle voorvallen/bijdragende factoren jezelf 5 x de waarom vraag te stellen.

Bijvoorbeeld:

- Het licht op de ongevalsplek was onvoldoende. Waarom?
 - Er waren 2 spotjes kapot. Waarom?
 - Die zijn niet vervangen toen ze er mee op hielden. Waarom (niet)?
 - Er was niks meer op voorraad. Waarom (niet)?
 - John had niks bijbesteld. Waarom (niet)?
 - Omdat het niet Johns verantwoordelijkheid is.

Basisoorzaken vormen de context van het ongeval, het totale raamwerk er omheen. In sommige gevallen zal je echt goed door moeten vragen, want basisoorzaken liggen op het niveau van processen en processen – met andere woorden: je moet op zoek naar de reden achter het menselijk handelen.

Stap 3 Passende maatregelen identificeren

Betrek bij deze stap een afvaardiging uit het bedrijf – management en personeelsvertegenwoordiging. De AI geeft aan dat je ook jouw veiligheidsdeskundigen moet meenemen bij deze stap. Heb je die niet in je bedrijf, dan is het verstandig om een ARBO-deskundige in de arm te nemen. Let op: het inhuren van een ARBO-deskundige wordt niet als verplichting aangegeven.

De maatregelen moeten betrekking hebben op de directe en basisoorzaken. Het formuleren van de maatregelen is eigenlijk hetzelfde proces als het plan van aanpak bij de risico's uit je RI&E.

Stap 4 Verbeterplan schrijven, implementeren en evalueren

In het verbeterplan beschrijf je hoe je de maatregelen gaat implementeren en evalueren. Maak alle acties in het plan specifiek, meetbaar, acceptabel, realistisch en tijdgebonden (SMART) zijn.

Bijvoorbeeld:

Maatregel: zorgen dat alle werknemers op de juiste manier op/met ladders werken.

Hoe: instructie van 15 minuten als start van de dag. Op datum x, y en z zodat iedereen een keer aanwezig kan zijn. Uitvoerders verantwoordelijk maken dat ook volgens de aangeleerde methode gewerkt wordt.

Het onderdeel 'acceptabel' kan hierin een lastige zijn. Acceptabel moet je hierin niet op persoonsniveau zien, maar breder:

- Is dit een acceptabele inspanning die ik van mijn werknemers kan vragen?
- Is het een maatregel die in het algemeen binnen het bedrijf geaccepteerd wordt?

Soms kan het helpen om werknemers waarvan je zeker weet dat zij de maatregel dragen, mee te nemen in de acties en hen er (gedeelde) verantwoordelijkheid voor te geven.

Als je op basis van de maatregelen en het verbeterplan je RI&E aangepast hebt, vergeet deze dan niet te opnieuw te laten toetsen.

Eindproduct: rapportage aan de Arbeidsinspectie

Voor de rapportage aan de AI is geen format, je mag dit opstellen zoals jij wil. De AI toetst op de volgende punten:

- Of de rapportage een voldoende duidelijke en volledige beschrijving bevat van het gevaar en de risico's van de situatie waarin het ongeval zich heeft voorgedaan, de toedracht van het ongeval en de omstandigheden waarin het ongeval kon plaatsvinden;
- Of het soort contact tijdens de ongewilde gebeurtenis dat in de rapportage is benoemd voldoende aannemelijk is;
- Of de directe oorzaken van het arbeidsongeval voldoende aannemelijk en omvattend zijn beschreven;
- Of de basis (achterliggende) oorzaken van het arbeidsongeval voldoende aannemelijk en omvattend zijn beschreven;
- Of in het verbeterplan concrete en uitvoerbare maatregelen zijn opgenomen, voorzien van een tijdpad, die leiden tot verbetering van de arbeidsomstandigheden waardoor in het vervolg het ongeval dat heeft plaatsgevonden kan worden voorkomen.

Tenslotte

Zelfinspectie na een ongeval is een serieuze taak. Bij een ongeval speelt menselijk handelen altijd een (grote) rol. Het kan uitdagend zijn om in zo'n emotionele situatie objectief naar het ongeval te kijken, zeker als een instantie als de Arbeidsinspectie op de achtergrond meekijkt en je erop afrekent. Zelfs met alle handreikingen en tips blijft het een pittig proces. Schroom dus niet om een ARBO-deskundige in te schakelen die het proces onpartijdig kan leiden als het je een te grote uitdaging lijkt.

Bronvermelding:

www.nlarbeidsinspectie.nl, documenten bedrijfsongeval

www.zelfinspectie.nl

www.sdu.nl

www.scribbr.nl, interviewtechnieken

www.bdmadvies.nl, analysemethoden

www.arbo-online.nl, artikel zelfonderzoek en rapportage bij ongevallen zo werkt dat

Maart 2024

De informatie in dit document is met de grootste zorgvuldigheid samengesteld aan de hand van de ten tijde van schrijven beschikbare informatie. CLC-VECTA kan niet verantwoordelijk gesteld worden voor beschadigende consequenties en ziet derhalve af van welke aansprakelijkheid dan ook.